

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Serhat EREN
Diyarbakır Milletvekili

Hevsel Bahçeleri, Dicle Nehri kıyısında, Diyarbakır Kalesi ile nehir vadisi arasında yer alan yaklaşık yedi yüz hektarlık verimli bir arazidir. Ekolojik çeşitliliğiyle öne çıkan bu alan, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin en büyük kuş cennetidir. 180'den fazla kuş türünün yanı sıra susamuru, tilki, sansar, sincap ve kirpi gibi birçok memeliye ev sahipliği yapmaktadır. Göçmen kuşlar tarafından dinlenme ve barınma alanı olarak kullanılan vadiye, boz alamecekler, pembe göğüslü ötleğenler, yabani şahin, kızıl şahin, arı şahini, yılan kartalı, kukumav, kerkenez ve küçük kerkenez gibi türlere yıl boyunca rastlanmaktadır. Türkiye'de nadir görülen yaz atmacalarına da ev sahipliği yaptığı bilinmektedir.

Bu özellikleri nedeniyle Hevsel Bahçeleri 2013 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne aday gösterilmiş, 2015 yılında ise Diyarbakır Surları ile birlikte "Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzaj Alanı" adıyla Dünya Mirası ilan edilmiştir. Ancak bu statüye rağmen alanda son yıllarda ciddi tahribatlar yaşanmaktadır. Ağaç kesimleri, yakmalar, kaçak yapılaşmalar, bariyerlerle çevrilmiş özel alanlar ve kamu arazilerinin fiili işgali artarak devam etmektedir.

Tarafımıza ulaşan belge ve harita kayıtlarına göre; Dicle Üniversitesi'ne ve hazineye ait parsellerde bu fiili durumlar somutlaşmaktadır. Aynı notlarda "Hevsel Bahçelerinde yıllara göre esrar/kenevir" başlıklı tablo şu verileri içermektedir

2013: 198.000 kök kenevir imhası, 78 ayrı alanda 3 operasyon, 2 şüpheliye işlem

2016: Yaklaşık 1.000.000 kök

2017: 88.280 kök, 11 kilogram kubar esrar

2018: 3.563 kök, 8 ayrı alan

2021: 500 kök, 92 kilogram kubar esrar, 6 gözaltı

2024: 10.292'den fazla kök; aynı yıl 42 farklı alanda imha; buna karşın örgütlü failer bakımından sınırlı/yetersiz işlem

2025 (şu ana kadar): 30.001 kök

Alanda ağaçların yakılması ve kesilmesi, alan açma, kaçak yapı, bariyerleme ve kenevir ekimi gibi fiiller, hem Dünya Mirası alanı hem de Çevre Kanunu, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Mevzuatı, Orman Kanunu, Mera ve Kıyılarla ilgili düzenlemeler, Kabahatler Kanunu ve Türk Ceza Kanunu kapsamındaki çevre ve imar suçlarını, ayrıca Uyuşturucu ile Mücadele Mevzuatı ile tescil-koruma kararlarını ilgilendirmektedir.

Bu faaliyetlerin hem kamu güvenliğini hem de kültürel mirasın bütünlüğünü tehdit ettiği açıktır. Hevsel Bahçeleri yalnızca Diyarbakır'ın değil, Mezopotamya coğrafyasının belleğidir. Buna rağmen bölge, yetersiz denetim, kurumlar arası koordinasyonsuzluk ve etkisiz koruma önlemleri nedeniyle kaçak yapılaşma, işgal ve uyuşturucu faaliyetlerinin merkezi haline gelmiştir.

Bu bağlamda;

1. Hevsel Bahçeleri ve etkilenme bölgesinde 2015 yılından bu yana tespit edilen kaçak yapıların sayısı nedir? Bunlardan kaç hakkında yıkım kararı verilmiş, kaç fiilen yıkılmıştır?
2. Dicle Üniversitesi'ne ve hazineye ait parsellerdeki yapılaşmalarla ilgili olarak bakanlığınız veya il müdürlüğü tarafından herhangi bir tutanak, idari işlem veya yıkım uygulaması yapılmış mıdır?
3. Hevsel Bahçeleri'nin çevresinde yapılan ağaç kesimleri ve yakma faaliyetleri nedeniyle bakanlığınızca düzenlenmiş herhangi bir çevre denetim raporu ya da idari yaptırım kararı bulunmakta mıdır?
4. UNESCO Dünya Mirası alanı ve etkilenme bölgesi kapsamında olan bu bölgede, Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) zorunluluğu doğuran herhangi bir proje veya faaliyet için son beş yılda izin verilmiş midir?
5. Alanda yaşanan tahribatı önlemek için hazırlanan bir koruma-eylem planı var mıdır? Varsa bu plan hangi tarihte hazırlanmış ve kimlerle paylaşılmıştır?
6. Hevsel Bahçeleri'nde gerçekleştirilen kaçak yapılaşma ve arazi işgallerinin önlenmesi amacıyla valilik, üniversite ve yerel yönetimlerle ortak bir izleme-denetim protokolü oluşturulmuş mudur?
7. Ağaç kesimleri ve alanda yapılan dolgu işlemleri sonucu biyolojik çeşitliliğin zarar gördüğüne ilişkin veriler bakanlığınıza ulaşmış mıdır? Bu konuda bir rehabilitasyon programı yürütülmekte midir?
8. UNESCO tarafından belirlenen "kültürel peyzajın bütünlüğü" kriteri çerçevesinde, alandaki imar değişiklikleri veya yapılaşma izinleri UNESCO Dünya Mirası Merkezi'ne raporlanmakta mıdır?